

INTERVIU SU UAB „KAUNO VANDENYS“

„UAB „Kauno vandenys“ yra didžiausia vidurio Lietuvos vandentvarkos bendrovė (toliau – bendrovė), tiekianti geriamąjį vandenį ir tvarkanti nuotekas daugiau nei 200 tūkstančių klientų Kauno miesto ir rajono savivaldybėse.

Siekiant tinkamai užtikrinti bendrovės veiklą, kokybiškų paslaugų teikimą vartotojams, bendrovė nuolat tobulina bendruosius veiklos ir viešųjų pirkimų procesus. Bendrovės vykdomų viešųjų pirkimų bendra vertė per metus yra apie 30 mln. EUR. Taigi 2023 metais bendrovė susidūrė su didžiuliu iššūkiu siekdama įgyvendinti kiekvienam pirkimų vykdytojui nustatytą žaliųjų pirkimų (toliau – ŽVP) tikslą pasiekti 100 proc. ŽVP.

Viešųjų pirkimų tarnybos (toliau – Tarnyba) darniųjų pirkimų skyrius susitiko su UAB „Kauno vandenys“ atstovais. Mindaugas Mizgaitis, UAB „Kauno vandenys“ Teisės ir viešųjų pirkimų skyriaus vadovas, ir Audronė Butvidaitė, UAB „Kauno vandenys“ Teisės ir viešųjų pirkimų skyriaus Viešųjų pirkimų grupės vadovė, dalinosi savo patirtimi vykdant žaliuosius pirkimus.

Nuo 2021-07-01 įsigaliojus [Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimui Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimo Nr. 804 "Dėl Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo" ir jį keitusių nutarimų pripažinimo netekusiais galios"](#) (toliau – LRV nutarimas) kiekvienas pirkimų vykdytojas privalėjo į žaliuosius pirkimus pažvelgti iš naujo. Kokia buvo Jūsų bendrovės darbuotojų reakcija į LRV nutarime numatytus tikslus?

Turbūt nieko nenustebinsime pasakę, kad iš pradžių dalis bendrovės pirkimo iniciatorių skeptiškai reagavo į LRV nutarimu numatytus tikslus, priėmė tai kaip papildomą prievolę, papildomos informacijos ieškojimą, papildomą atsakomybę. Nebuvo taip, kad ŽVP visiems bendrovėms darbuotojams buvo naujiena, ir anksčiau pirkimuose taikydavome aplinkosauginius reikalavimus, ir jau 2021 m. ŽVP sudarė 20,3 proc. nuo bendros visų bendrovės vykdytų pirkimų vertės. Taigi supratome tokių tikslų svarbą.

Vertinti savo galimybes ir dar plačiau apie žaliuosius pirkimus galvoti ir juos vykdyti pradėjome 2022 m., kuomet Taryba pradėjo vis garsiau ir daugiau apie tai kalbėti.

Tarybos skelbiamu [pirkimų vykdytojų žemėlapiu-švieslente](#) (toliau – švieslente) savo veikloje naudojamės nuo 2021 m. Tiesa, pradžioje ją daugiau naudojome kaip įrankį stebėjimui, kaip mums sekasi vykdyti pirkimus, kuriuose taikome kokybės (sąnaudų) ir kainos kriterijus, tik vėliau atradome, jog tuo pačiu galime stebėti ir ŽVP rodiklių kitimą bei kitus rodiklius.

Ruošdamiesi žalesiems pirkimams pirmiausia nagrinėjome viešai skelbiamą informaciją, dalyvavome Tarybos mokymuose, peržiūrėjome savo pirkimų sąlygas. Supratome, kad daugelyje pirkimų ir taip taikėme aplinkosauginius reikalavimus, todėl pagrindinis

Ar reikėjo keisti pirkimų vykdymo tvarką nustatančius vidaus teisės aktus, siekiant atliepti žaliųjų pirkimų vykdymui nustatytus tikslus?

Kadangi bendrovė jau nuo 2006 m. yra įsidedusi aplinkos apsaugos vadybos sistemą ISO 14001, tikrai nereikėjo kurti naujų vidaus teisės aktų ar atlikti didelių pakeitimų jau esamuose teisės aktuose. Įdiegtas ISO14001 įpareigoja bendrovės veikloje laikytis

Kaip manote, kokios įtakos ŽVP vykdymui turi pirkimų vykdytojų vadovų požiūris į žaliuosius pirkimus? Kaip manote, kas lėmė būtent tokį Jūsų vadovų požiūrį į ŽVP?

Labai svarbu, kad tiek tiesioginiai vadovai, tiek netiesioginiai vadovai suprastų ir pritartų tam, kaip jų įstaigos viešųjų pirkimų specialistai valdo viešųjų pirkimų procesus. Tam **būtinai nuoseklus ir sistemingas, bet neįkylus vadovų įtraukimas į pirkimų procesus**, pavyzdžiui, dalijimasis Tarybos skelbiamomis naujienomis, aktualių, su viešaisiais pirkimais susijusių, teismų nutarčių pristatymas, pasidalijimas seminarų (ar

dalykas buvo juos išsiginčinti ir tinkamai pažymėti ataskaitose. Jokių stebuklų nebuvo, dažniausiai tai buvo aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimų taikymas darbų pirkimuose, kurie ir sudaro „liūto dalį“ nuo visų bendrovės vykdomų pirkimų.

aplinkosauginių reikalavimų. Dažniausiai tai susiję su atsakingu atliekų tvarkymu, elektros energijos naudojimo mažinimu (pavyzdžiui, perkami siurbliai, naudojantys mažiau elektros, t. y. turintys didesnę energinį efektyvumą). Aplinkos apsaugos vadybos sistemos ISO14001 taikymas bendrovės veikloje susijęs ir su vykdomais pirkimais, todėl juose taip pat atsispindi bendrovės dėmesys aplinkosaugai ir tvarumui.

mokymų) medžiaga. Suprantama, kad perskaityti visas su viešaisiais pirkimais (įskaitant ir ŽVP) naujienas bei susipažinti su visų vykusių mokymų medžiaga laiko pritrūksta, ypač vadovams, todėl yra žymiai efektyviau, jei viešųjų pirkimų specialistai pateikia santrauką ir (ar) uždeda akcentus, į kurias vadovai turi būtinai atkreipti dėmesį. Naudą galima pajusti vėliau, kai darbuotojui atėjus su konkrečiu klausimu ar pasiūlymu, vadovas jau žino ir supranta, kodėl tai svarbu, kodėl to norima, apie ką kalbama.

Mums pasisekė, kadangi bendrovės vadovai dalyvavo vienoje iš viešųjų pirkimų konferencijų, kurioje buvo pristatyta būtent mūsų vadovus sužavėjusi Tarybos rengiama ir nuolat atnaujinama [švieslentė](#) bei jos teikiamos galimybės. Po šios konferencijos švieslentė tapo tiek bendrovės vadovų, tiek mūsų, dirbančiųjų su pirkimais, įprastu darbinio įrankiu, kurį naudojame jau kelerius metus įvairiais aspektais: nustatant naujų veiklos metų

Ar nuo 2023-01-01 įsigaliojusi nauja [Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. D1-508 „Dėl Aplinkos apsaugos kriterijų taikymo, vykdam žaliuosius pirkimus, tvarkos aprašo patvirtinimo“](#) (toliau – Tvarkos aprašas) redakcija Jums palengvino ŽVP vykdymą?

Ir taip, ir ne.

Kodėl „ne“ – nes dažnai tenka savarankiškai nustatyti aplinkosauginius kriterijus, o gerosios praktikos nėra daug. Kaip pastebėjome, pirkimų vykdytojai nueina lengviausiu keliu ir nustato aplinkosauginius reikalavimus, susijusius su elektroninių dokumentų naudojimu sutarties vykdymo metu, nors tikrai galima rasti didesnę aplinkosauginę naudą teikiančių reikalavimų, kurie būtų ne dėl varnelės.

Kodėl „taip“ – nes teisės aktas papildytas net keliomis galimybėmis pirkti žaliai nenustatant

tikslus ar norint įsivertinti, kaip bendrovei i sekasi viešuosiuose pirkimuose lyginant su kitais toje pačioje srityje veikiančiais pirkimų vykdytojais, ar ieškant gerosios patirties ir pavyzdžių.

Norime pažymėti, kad vadovai visada rimtai vertina informaciją, kurią skelbia valstybės institucijos, tarnybos ar kitos įgaliotos įstaigos.

aplinkosauginių reikalavimų (Tvarkos aprašo 4.4.1-4.4.3 p.). Pavyzdžiui, įsigydami prekes ir (ar) paslaugas, kurios patenka į [orientacinių aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių bei paslaugų sąrašą pagal 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą \(ES\) 2015/2174 dėl orientacinio aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių bei paslaugų rinkinio, Europos aplinkos ekonominėms sąskaitoms skirtų duomenų perdavimo formato ir kokybės ataskaitų teikimo sąlygų, struktūros ir periodiškumo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą \(ES\) Nr. 691/2011 dėl Europos aplinkos ekonominių sąskaitų](#) (toliau – orientacinis sąrašas) (Tvarkos aprašo 4.4.1 p.), pirkimų vykdytojai turi galimybę nenustatyti aplinkosauginių reikalavimų, taip išvengiama ir klaidų, ir su pirkimo objektu nesusijusių reikalavimų nustatymo tik „vardan varnelės“. Tačiau mes šią „lengvatą“ siekiame naudoti kuo rečiau, kuomet įžvelgiame, kad keliamas reikalavimas, pvz. aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimų taikymas, gali riboti tiekėjų konkurenciją. Kodėl retai? Nes neįdomu tiesiog taip priskirti prie ŽVP. Mums norisi suprasti, dėl ko tam tikras produktas buvo įtrauktas į aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių ir paslaugų sąrašą.

Lietuvoje vis dar bijoma žodžių „inovacija“, „inovatyvus pirkimas“, „aplinkosauginė inovacija“. O Jums jau pasitaikė galimybė pirkimus priskirti prie ŽVP vadovaujantis Tvarko aprašo 4.4.2 papunkčiu („<..> perkama inovacija, sukuriant naują arba iš esmės pagerintą produktą, paslaugas ar procesą, įskaitant gamybos, statybos, konstravimo ar kitus procesus, darantį kuo mažesnę neigiamą įtaką klimato kaitai, aplinkos taršai, atliekų tvarkymui, gamtos išteklių naudojimui, ekosistemų ir jų paslaugų būklei ir (ar) kitam neigiamam poveikiui aplinkai, palyginti su rinkoje egzistuojančiais produktais, paslaugomis ar procesais <...>“)?

Tiesiogiai dar nesame pirkimo priskybę prie ŽVP pagal Tvarkos aprašo 4.4.2 papunktį, tačiau peržiūrėję pirkimus, tikrai galėtume rasti galimų pavyzdžių. Neseniai nuotekų valykloje buvo

Kiek sėkmingam pirkimo rezultatui svarbus pasirengimas pirkimui? Kokia Jūsų praktika rengiantis pirkimams?

Iki pirkimo pradžios labai daug bendraujame su pirkimų iniciatoriais, stengiamės suprasti jų poreikius, identifikuoti galimus iššūkius sutarties vykdymo metu. Visada stengiamės kaip galima labiau susipažinti su pačiu pirkimo objektu ir pabandyti jį „pačiupinėti“, nes kai kurie dalykai vaizduotėje gali būti suvokiami visiškai kitaip. Susikurtas pirkimo objekto vaizdas gali kardinaliai skirtis nuo realybėje esančio.

Jei tik įmanoma, visada pasinaudojame galimybe realiai pamatyti pirkimo objektą, tuomet galime objektyviau suvokti įvairius su pirkimo objektu susijusius niuansus, pavyzdžiui, pakuotės dydį ar galimą medžiagiškumą,

Kaip tiekėjai reaguoja į Jūsų pirkimuose nustatytus aplinkosauginius reikalavimus?

Kadangi daugiausia vykdome darbų pirkimus, esame gavę nusiskundimų iš „mažųjų“ rangovų dėl taikomų aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimų rangos darbų pirkimuose.

Įdiegta nuotekų valymo technologinio proceso nuotolinės kontrolės ir valdymo sistema, skirta nuotekų valymo technologinio proceso charakteristikoms gerinti pritaikant algoritmus, taip palaikant PLC ir SCADA bazinę kontrolę, kurios pagrindinis tikslas – sumažinti elektros energijos eksploatacines sąnaudas. Šiuo metu preliminarus rezultatas yra ~30 proc. mažesnės elektros sąnaudos. Beveik visiems mūsų įmonėje veikiančioms įrenginiams (vandens paėmimo įrenginiai, vartotojams vandenį pateikiantys įrenginiai, nuotekų valymo įrenginiai) reikalinga elektros energija. Todėl visiškai suprantama, kad įmonė daug dėmesio skiria energijos vartojimo efektyvumui didinti, mažinti elektros energijos sąnaudas. Taigi ir pirkimais siekiama prisidėti prie energetinių išteklių naudojimo mažinimo, mažinant energijos kaštus. ŽVP padeda taupyti.

suprasti pristatymo rizikas ir galimybes, pirkimo objekto vartojimo sąlygas ir pan. Į tai atsižvelgus geriausiai pavyksta sugalvoti objektyvius, su pirkimo objektu susijusius, savarankiškus aplinkosauginius reikalavimus, pritaikant aplinkosauginius principus. Kuo daugiau sužinai ir išsiaiškini iki pirkimo pradžios, tuo sėkmingiau vyksta pirkimo procedūros.

Pavyzdžiui, dažnai perkame inžinerinių tinklų statybos darbus. Svarbu suvokti, kad mūsų nustatytų reikalavimų kiekis daro įtaką tiekėjų siūlomai kainai. Patirtis parodė, kad perkant labai paprastus nesudėtingus darbus reikia vengti perteklinių reikalavimų.

Nors kai kurie rangovai kol kas neturi aplinkos apsaugos vadybos sistemos standarto, tačiau tokius darbus tikrai gali atlikti kokybiškai ir už protingą kainą. Visada reikėtų paanalizuoti tiekėjų (rinkos) galimybes atsižvelgiant į konkretų pirkimo objektą. Todėl perkant nesudėtingų ar neypatingų statinių (pagal STR

Ar visuose vykdytuose ŽVP Jus lydėjo sėkmė? Ar visi ŽVP baigėsi sutarties pasirašymu, ar vis tik pasitaikė teismo procesų arba „tuščių“ pirkimų, kai negavote nė vieno pasiūlymo?

„Tuščių“ pirkimų, kuriuose negavome nė vieno pasiūlymo, mūsų bendrovėje labai mažai. **Pirkimų metu mes veikiame proaktyviai:** nuolat stebime, ar vyksta judėjimas pasiūlymų teikimo procese, reaguojame, jei pirkime nėra prisijungusių dalyvių (klausime rinkos, kodėl jie nereaguoja, kodėl nesusidomi mūsų pirkimais), dirbame su tiekėjais ir iniciatoriais, jei pastebime, kad gali būti, jog negausime nė vieno pasiūlymo, dažniausiai pratęsiame pasiūlymų pateikimo terminą. Mes suvokiame, kad UAB „Kauno vandenys“ pirkimus seka tam tikros srities ar kelių sričių tiekėjai, todėl

Mūsų pokalbis parodė, kad ŽVP vykdyti nėra paprasta. Kokie Jūsų patarimai pirkimų vykdytojams, norintiems sulaukti sėkmės vykdant ŽVP? Ko reikėtų vengti?

Pirmiausia reikia išsikelti tikslus ir jų sistemingai siekti. Nebūtina kurti kažką naujo, tiesiog naudokite tai, ką galite pasiimti nemokamai iš viešai prieinamų šaltinių, pvz.: pasinaudokite švieslentės duomenimis, Tarnybos skelbiamais išaiškinimais, peržiūrėkite dažniausiai užduodamus klausimus.

Bendraukite nuo pirkimo idėjos iki pirkimo proceso pabaigos – tiek su pirkimų iniciatoriais, tiek su tiekėjais, tiek su sutartį vykdančiais asmenimis, išsiaiškinkite, kuo gyvena pirkimo

klasifikavimą) statybos darbus visada įvertiname, ar šiam pirkimo objektui yra prievolė nustatyti Tvarcos aprašo 2 priede nustatytus minimalius aplinkos apsaugos kriterijus. Jei tokios prievolės nėra, stengiamės nustatyti savarankiškus aplinkosauginius reikalavimus.

paskelbus kitokio pobūdžio pirkimus papildomai informuojame rinką. Daug dirbame, kad kuo mažiau būtų „vieno tiekėjo“ pirkimų. **Norint gerų rezultatų negali būti jokio pasyvumo.** Mes nuolat analizuojame, kodėl kažkas nevyksta ar nepavyksta, kodėl vėluoja procesas, stebime tiekėjų susidomėjimą paskelbtais pirkimais (ypač visuotinai įprastu atostogų periodu), nuolat aptariame pirkimus bei jų rezultatus su įmonės vadovybe.

Taip, esame turėję teisinį ginčą su tiekėju dėl lygiaverčių aplinkos apsaugos vadybos priemonių vertinimo, kurį, deja, pralaimėjome. Ką iš to išmokome? Labai svarbu vertinti pateiktų dokumentų turinį ir mokėti atpažinti netinkamą ir pirkime nepriimtina informaciją.

proceso dalyviai, kas ir kur stringa bei ką galima pakeisti. Visada teikite pirmenybę kontaktiniam bendravimui - taip jau yra, kad ir kaip pažengusios technologijos, tačiau bendravimas vien tik elektroniniu paštu neatstos gyvo pokalbio.

Būdami viešųjų pirkimų specialistais neįkalkite tik į viešųjų pirkimų teisės aktus ar procesus, stenkitės kuo daugiau sužinoti apie savo įmonės veiklą: kaip, kas, kodėl ir su kuo yra daroma. Tuomet bus lengviau suprasti ir įsivaizduoti ir savos organizacijos, kaip pirkimo vykdytojo poreikius, ir surasti galimus aplinkosauginius reikalavimus.